

NÉPNEVELŐK LAPJA.

A „NÉPNEVELŐK PESTI EGYLETÉNEK“ KOZLÖNYE.

NEVELÉS-OKTATÁSÜGYI HETILAP.

Felelős szerkesztő: Gyulai Béla.

Munkatársak: Dr. Ballagi M., V. Balogh L., Barabás Gy., Bauer N., Bója G., Bálint M., Bereti J., Dolnai Gy., Donner L., Fábri Gy., Faluvégi A., Fuchs F., Garami R., Goldberg J. és M., Goll J., György A., Gyulay E., Halász Gy., Honfy I. L., Hönigsfeld A., Hübner J., Iványi A., Jablonszky N., Kapi Gy., Kálnay N., Kárpáti E., Kemenczy K., Kerékgyártó E., Király K., Kiss Á., Kobányi M., Klukovszky J., Krajszík S., Kohn Gy., Kunkel A., Kriesch J., Lakits V., Lederer A., dr. Márki J., Mayer M., Molnár Al., Molnár L., Morvay K., Neumann S., Németh G., Pál S., Péterfy S., Rohács E., Rohr F., Roller M., Roth V., Ságk J., Schön J., Sebesztha K., Somlyai J., Schuch J., Schwarcz Gy., Sente J., Szelig J., Stern M., Sretvizer L., Schmidt A., Schöber L., Stojanovics I., Szarvas G., Szász L., Sente J., Tanos I., dr. Toldy L., Tury I., Ujházy F., Ullrich Gy., Wittinger J., Wolfshörndl J., Vajdady E. és G., Vass M., Volf Gy., Weber S., Vizer E., Závodszky K., Zirzen J., Zichy A., Zsengeri S.

Ára: Egész évre 4 frt, félévre 2 frt, negyedévre 1 frt.

Pályázatok és egyéb hirdetések petit soronként 10 krral számíttatnak.

Kiadója: Tettey Nándor és társa Budapestben, váci utcában a „vas tuskóhoz.“ A szerkesztő lakása Budapestben, VII. nagydíófa utca 13. sz.

11. szám.

Budapestben, 1875. Március 13. X. évfolyam.

Még valami a tanító politikai befolyásáról.

Tagadhatatlan, hogy a tanítónak az államra van befolyása, mert polgárait neveli. Célja a gyermek öntevékenységre képesítése, minek gyümölcse később a meggyőződés bátorsága, ennek folytán szabadságérzet és e becses javunk kellő érvényesítése, — mind fontos tényezője a politikai életnek. De ez csak közvetett, nem szoros értelemben vett politikai befolyás; ilyennel bírnak a nők is, kiktől a család tagjainak lelkülete függ. Példaadásul szinte nem viheti ki, hogy a politikai élet jelentőségeiben tényezőként szerepeljen, a mit még nem ért el, ha elvhűsége szigorával a közérkölcsiséget emelni iparkodott. S ha mégis azt állítom, hogy a tanítónak van, s ha nincs, kell lennie politikai befolyásának, ezt a következőkre alapítom.

Az állam célja a társadalom egyes osztályainak érdekeit összehangzásba hozni és előmozdítani. Ha az egyén magát, felfogását érvényesíteni akarja az állam ügyeiben, egy osztály tagjának kell lennie, vagy legalább többekkel szövetségre lépnie egy cél kivívására. Minél fontosabb e cél vagy egy osztály érdeke az állam emelését illetőleg, annál több joga van harcosuknak arra, hogy a közügy terén mindent megtegyen, mi törekvéseinek kedvezhet; sikert azonban pusztán csak akkor várhat, ha egyébre nem terjeszkedik ki és a viszonyokat, eseményeket folyton és egyedül saját álláspontjára vonatkoztatja, melyet soha nem ad fel. Az biztosíthatja őt a felől, hogy küzdelmének tárgya mindig oly vitalis dolog legyen, mely őt közelről érinti, és hogy tájékozottsággal meg kipróbált elvek szerint ítéljen. Csakhogy ehhez aztán az szükséges, a mi korunkban vajmi ritka helyen található, t. i. a hivatáson alapuló önérzet, a minő a középkori céheket hatotta át, megszerezve számukra egy feudális korban a polgári és politikai jogok legfontosabbjait. S ha azon okokat vizsgáljuk, melyek folytán mai napságban nem a foglalkozásban keresik az állás büszkeségét, azt tapasztaljuk, hogy az ipari, hivatali, sőt a gazdasági munkálkodás is nagyrészt robotszerű, gépies; nem nyújt élvezetet, mert nem az egész embert,

hanem annak csak egy tehetségét, igen gyakran csak testi erejét és ügyességét veszi igénybe, a mi különben a szükségessé vált munkafelosztás elkerülhetetlen következménye. A mi üres időhöz a napi teendők rabja néha-néha jut, azt minden komolyat feledtető szórakozással és érzéki élvezéssel tölti el, a helyett, hogy munkaköre szükségleteit, meghányavetve, annak benyomásai alatt állampolgári tudatában és tevékenységében keresne nemesebb gyönyört. Ha már most a nevelő foglalkozását nézzük, abban épen nem fedezzük fel azt a sivárságot, mely a műhelyeket és irodákat börtönökké teszi, honnan azoknak napszámosa minél előbb szabadulni óhajt. Régi dolog, hogy a nevelés a lélek összes erőit foglalkoztatja és pedig oly munkával, mely az emberiség legszentebb céljainak legközvetlenebb előmozdítása és nagyban megérdemli azt, hogy sajátos eszmekörét, tapasztalatait dolgozva is, mulatva is mindig magunkkal hordozzuk, hirdessük, gyönyörködésünk tárgyává tegyük és politikai eszmecserék és tények alkalmával értékesítsük. A tanítók birják tehát az alapfeltételeket arra, hogy az összetartás és hivatásbeli önérték köztük igen magas fokra fejlődhessék, s hogy ez alapon osztályuk, mint a mely fokozott tevékenységgel valósítja szép céljait, ezeket érvényre emelje nemcsak kis körben, hanem az országos életben is.

Ha végig tekintünk a magyarországi néptanítók szereplésén az elmúlt években, látjuk, hogy osztályérdekeiket a népnevelés ügyével együtt a nyilvánosság terén folyton nagyobbodó tekintéllyel hangsúlyozzák és valósítják, lehetetlen át nem látni, hogy a politikai életre is fognak maguknak befolyást szerezni.

Köszönettel tartozunk azoknak, a kik a választások közeledtével e kérdést szőnyegre hozták. De óvakodnunk kell, hogy az új jelesző kevésbbé vigyázó elméket tévutra ne vezessen és a tanítók ifju tekintélye a politikai tusák viharában zátonyra ne jusson. A politikai befolyást társadalmi téren kell kivivnunk, akkor lesz igazi és tartós. Birjunk jelentőséggel a politikai mozzanatokban, de csak annyiban, mennyiben azok a népnevelés ügygyel érintkeznek. Gyakoroljuk állampolgári jogainkat, de ne mint divatos kedvtelést, mint a multság egy nemét, melyet kiki saját módja szerint úz. — Legyen politikai magatartás a testületi szellemnek egy új, élesztő eleme, a tanító-egyletek élénk közlekedésének egy új tárgya. Nem tanítópártra gondolok. Azt tartanám ránk nézve szerencsének, ha kiki közülünk birna vagy elsajátítana eléggé érett gondolkozást, hogy iskolája szűk látkörén túl a közművelődés és nevelésügy országos állapotaira a politikai viták egyéb objectumaihoz viszonyítva mérlegelő pillantásokat tudna vetni, ha ügyének diadalát a politikai napi események lezajlása és azok megbeszélése alatt bölcsen előkészítené, támaszkodva mindezekben a tanítótestületek által elfogadott összhangzatos eljárásra. Mozgékony szellemmel és eleven tevékenységgel gazdagíthatnók így politikai életünket egy oly új potenciával, mely még eddig jobbadán lappang.

Nem kell ehhez egyéb, mint az, hogy ügyünk iránti buzgóságunknak szeretetünknek fényét ne rejtjük véka alá, hanem birjunk elég műveltséggel és erkölcsi bátorsággal sugarainak világításában mutatni fel mindent a mi a közéletben figyelemreméltó történik.

Hivatásunk olyan, hogy e nyilvános szereplés természetes következménye, s a mint megóvhat bennünket attól, hogy bennünket sárral dobáljanak, úgy másrészt bennünket teljesen kielégítő elveket nyújt, melyet sokan irigyelhetnek tőlünk. S mi lesz az ilyen és így gyakorolt politikai befolyásnak haszna?

Az, hogy a dilettans paedagogusok által csinált káros hatású közvélemény előnyösen megváltoznék, hogy közoktatásügyünk viszonyainak, eredményeinek és átalakításuk módjának helyes ismeretére tennénk szert,

mely szélesebb körökben elterjesztve a politikai fejleményekben a kellő súlylyal esnék latba. Népmvelésügyünknek doctrinák által erőszakolt fejlődése természetessé, egészségessé válnék a nélkül, hogy gyorsaságából vesztene.

Donner Lajos.

Néhány őszinte szó.

(Izr. kartársaimhoz.)

Rövid egy pár év óta felekezeti érdekeinkért küzdő 4 lapnak kelle a közönyösség miatt megszűnni és most nincs olyan lapunk mely felekezeti érdekeinkért síkra szállva küzdene; pedig ha valaha szükségünk volt egy lapra, ugy bizonyára most van az az idő, a midőn össze kell tartanunk s egy testté válva egy akarattal küzdenünk és a megkezdett csatát folytatnunk, nem szabad hátrálnunk, mert ez olyan veszteség lenne a mit évek multával pótolhatnánk csak ki, kezünket sem szabad tétlenül összetenni mondván: *„majd nálam nélkül is győzelmet vívnak kartársaim, hisz én ugy is gyenge, erőtlén, felekezeti szeszélyek által ggötört és csaknem egészen tönkre tett munkás vagyok.*

Mint hogy pedig most — tudtommal — ily felekezeti érdekeinkért küzdő lapunk nincs, szivbeli óhajtásom, hogy gyűlhelyünk e lapok becses hasábjai legyen és ennek szerkesztőjét támogassuk gyenge erőnkkel, hisz vannak a többi felekezeti tanítókkal is közös érdekeink, nem említek többet mint *a nyugdíj elintézését, és hogy állásunk biztosítva és hivatásunk méltóságának megfelelő legyen.*

A nyugdíj illetőleg, — hogy kartársaim azt ne mondják, hogy a mi országos m. izr. nyugdíjintézetünk már rendezve van s annak kezelő bizottsága 1874. október hóban már meg is kezdette működését — engedjék meg t. ügytársaim önöket figyelmeztetni, hogy ezen intézménnyel is csak oda jutunk a hova a *congressusi képviselőink* által hozott szabályzatokkal, hogy csak azon község csatlakozik hozzá, a mely épen jó szántából akar. E szerint nem kötelezik a községeket, de a tanítóra kimondja az *„izr. tanítói nyugdíjintézet alapszabályainak* 11 §-a, hogy azon tanító ki pályáját a jelen *„nyugdíjintézet“-*hez nem tartozó iskolában folytatja, nyugdíjra való jogosultságát elveszti; ezen § értelmében strikolásra vannak az izr. tanítók utalva mert, hogy hazánkban az izr. hitközségek $\frac{1}{10}$ része sem fog a nyugdíjintézethez önkényt csatlakozni, azt ugy hiszem bizonyítani fölösleges; mert ez előzmények és sokoldalú sajnó tapasztalataink következtében ezt ugy is édes mindnyájunk tudja. Nekünk tehát csak olyan községben szabad állomást elfogadni, mely már a nyugdíjintézethez csatlakozott; mi történik majd az olyan tanítóval, a ki strikolása következtében állomás nélkül marad? Ki fogja annak éhező családját táplálni? Ki fogja a „jövő napszámost“ erkölcsi és anyagi segélylyel támogatni? Miért nem lépett a „nyugdíjintézet“ életbehívó bizottság nyílt homlokkal elő: hogy minden izr. felekezet, mely iskolát fentart, köteles a „nyugdíjintézet“-hez csatlakozni. Hát a kezelő bizottság miért nem tartja erkölcsi köteletségének lapok útján közhírré tenni, hogy mely községek csatlakoztak a nyugdíjintézethez. Beszélhetnék még több ily hiányról, felekezeti visszaélésekről és szeszélyekről, de nem akarom t. kartársaim kedélyét felizgatni, hanem csak arra kérni önöket, hogy csoportosuljunk kedves hazánk jövő polgárai érdekében e lapok körül. Itt fejtsük ki erőnket és e lapok hasábjain folyamodjunk orvoslásért, itt interpelláljunk, hogy az 1868. XXXVIII. t. c. hiányait minél előbb kijavítsák és minket fele-

kezeti tanítókat tegyenek egyenjogúvá a községi tanítókkal, úgy hogy ha kötelességeink egyenlők, jogaink is azonosak legyenek. — Szövetkezzünk minél előbb, mert az országházban nem sokára tárgyalás alá jön a *Molnár-féle* nyugdíjjavaslat, és ennek kapcsán — úgy hiszem — fizetésünk minimumának meghatározása, talán még az 1868. XXXVIII. t. c. revideálása is.

Önt pedig szerkesztő ur, kérem fogadjon minket elhagyott közkatonaikat zászlaja alá, hisz mi sem akarunk egyebet mint népnevelésünket testtel, lélekkel előmozdítani, virágzásban tartani és önállósítani. *)

D.-Földvár.

Bauer Náthán.

I R O D A L O M.

Levél szerinti oktatás a német nyelv öntanulására. Irja és kiadja Roder Adolf, főlempi tanító Szombathelyen. I. II. levél. Az egész tanfolyam 40 levelet [füzet] fog tartalmazni, melynek előfizetési ára 6 frt. Egy levél 20 kr.

Ujabbán a *Toussaint-Langenscheidt-féle* tanmód annyira ismertté és használatossá lőn, hogy annak bővebb ismertetését itt teljesen fölöslegesnek tartjuk. Elmondjuk inkább, hogy mi ez első két levél tartalma. *E levelek, melyek a magyar olvasás- és íráson kívül egyéb elismeretet nem kívánnak a felnőtteknek a német nyelv megtanulását minden tanító segélye nélkül rövid idő alatt lehetővé teszik.* A tanmenet vonzó és kellemes, nincsen szabályokkal és kivételekkel elhalmozva; előbb a tárgyat, azután a fogalmat; előbb a példát azután vonja le a szabályokat. A betűk és kiejtés ismertetése után *Zschokke* Henrik „Das blaue Wunder“ című érdekes és könnyű elbeszélését kezdi meg s annak alapján, mintegy alkalmilag, ismerteti a mondatot, annak részeit, a főnevek neveit. A füzetek végén ismétli az elmondottakat. — Husz évvel ezelőtt nem kellett volna ajánlanunk az ily munkát, kaptak volna az alkalmon; most azonban ajánlat se fölösleges.

A „*Magyar Nyelvőr*“ folytatja a hibás szók és szólások javítását. A rossz képzésű *vigarda* helyett ajánlja a *vigadó* szót; *szálloda* helyett *fogadó, vendéglő, szálló*. A rosszul kezelt *szivély* és *szivélyes* helyett: szives, kedves, kedveletes, nyájas; szivesség, nyájosság szokat. A *gyermek-menhely, honvéd-menhely* h. gyermek-menedék hely honvéd-menedék helyes összetételeket. A *szelleműs, kenetteljes, vízbő* németes szagú és alaku csonka összetételek helyett szellemes, kenetes, bő vizű vagy gazdag forrás. Okjelölést végeztetni a *miután*-nal, latinosság: csak időt jelölő szó. *Oszlja a nézetét* helyett: osztom vagy osztakozom a nézetében, vagy egy részen vagyok vele stb.

„*Magyar Könyvesház*.“ Gyűjteménye a régebbi és újabb magyar és külföldi valamint ó-kori (hellen és római) jelesebb műveknek. A szellem hódításai kepezik minden művelődésnek alapját!

Ezen sarkalatos igazságtól áthatva, elhatároztuk egy oly vállalat megindítását, a mely a világirodalom remekait mentül szélesebb körökre nézve hozzáférhetőkké, s az által közbirtokká tegye; mert mennél nagyobb olvasó közönséget tudunk nyerni az elismert jellességű műveknek, annál szélesebb medret ásunk a közművelődésnek. Midőn tehát a „*Magyar könyvesház*“ egyrészt a külföldi irodalomnak sekélyes termékeit (a melyek nálunk, fájdalom, ijesztőleg elterjednek) a bitortolt térről leszorítani igyekszik; addig másrészt törekvése leend a ponyvairodalom káros befolyását mindinkább csökkenteni s ellensúlyozni.

E culturalis nagy célt gondos választás, valamint rendkívül olcsó ár által reméljük elérni.

A választásnál — melyben szakavatott írók tanácsával élünk — azon szempontból indulunk ki, hogy míg a költők fenkölt eszméivel az elméket foglalkoztatjuk, a mellett a kedélynek is nyújtunk táplálékot szórakoztató olvasmányokban. Minden először eléforduló írók rövid élet- és jellemrajzban fogunk bemutatni, hogy ezáltal a jelesek viszontagságaival is megismerkedhessék, és rajta példát vehessen a fogékony kebel.

A „*Magyar Könyvesház*“ 1875. ápriltól fogva, 3 — 5 ives füzetekben (szükség szerint; kettős és hármas füzetekben is) jelen meg, és minden füzet egy egészet képez, úgy, hogy töredékes, vagy hosszan elnyúló befejezetlen műveket egyáltalában nem adunk. Ennélfogva minden füzet külön is kapható.

*) Zzengeri S. kartársunk szives ígérését birjuk már arra nézve, hogy egyik közelebbi számunkban az izr. nyugdíjalapról fog írni.

A „Magyar Könyvesház“-ból egyelőre évenként 2 folyam (kötet) vagy 20 füzet jelen meg. Előfizetési ára egy folyamnak 2 frt! Egyes füzet ára 20 kr! A füzetek az előfizetőknek bérmentesen küldetnek meg.

Minden, egy folyamot képező 10 füzethez külön címlapot és tartalomjegyzéket nyomtatunk, úgy hogy a füzeteket egyívé is be lehessen köttetni. Fogunk továbbá olcsó s diszes bekötési táblákról is gondoskodni, és ezáltal elélegíteni azt, hogy bárki s bárhol idővel igen csinos könyvtárra tehessen szert.

Midőn a „Magyar könyvesházat“ a magyar nemzet pártfogásába ajánljuk, reméljük, nem lesz olvasókör, casinó, egylet, önképző kör, községi es népkönyvtár, a mely azt örömmel ne üdvözölné; de számítunk azonkívül az irodalombarátok, lelkesek tanárok és tanítók, a lelkes nők, és a törekvő tannló ifjuság tömeges támogatására is!

Csekélynek látszó eszközökkel nagy culturalis célt akarunk elérni s azért bizunk a nemzet jobbjainak tettleges részvételében!

Budapest, 1874. február hóban.

Aigner Lajos,
könyvkiadó hivatala Budapesten.

— A „Természet-gyógyászat“ egy hosszabb közleményben „A gyermek testi nevelésé“-ről részletes gyakorlati utasításokat ad. Figyelmeztetjük rá főleg neveléstaníróinkat.

— A métermérték. Részint a tömeges megrendelések, részint egyéb a hirdetett műnek február hó végével leendő megjelenhetése elé gördült akadályok arra indítanak, hogy az előfizetési időt március hó végeig meghosszabbítsam; és midőn erről a t. előfizetőket eleve értesíteni szerencsém van, azon ígéretet nyilvánítom, miszerint a megrendelt példányok ápril 1-jén okvetlen szétküldetnek. Addig is békés türelemért esd Csik János, aradi közs. tanító.

Léderer A., budapesti kir. izr. tanítóképző tanárnak németül irt *Neveléstan*-ának magyar fordítására hirdet előfizetést 1 frtjával Rothauser Mór, főleemi tanító Nagyváradon. A mű körülbelül 12 ivre terjed s a jövő tanévig okvetlenül szét fog küldetni. Kivánjnk, hogy a jeles tanférfiak által jóváhagyott mű magyar kiadása is oly pártfogásban részesüljön, mint az eredeti.

Gáspár Ignác figyelmet keltett jeles földrajza rövid idő mulva javított második kiadásban fog megjelenni.

Megjelentek:

9. „Herbart és Lubrich“ cím alatt dr. Kárman Mór külön lenyomatban is kiadta azon birálatát, melyet Lubrich Ágost legújabb műve „Herbart bölcsészeti rendszerének alaptévedései“ ellen a „Magyar Tanügy“ utóbbi füzetében irt s a melyben azt is kimutatja, hogy Lubrich ezen műve is kizárólag plagium. E füzetke Aigner Lajosnál 20 krért kapható.

10. A méter mértékek a háztartásban és kereskedésben. Táblázatok a régi mértékeknek az új mértékekkel való átváltoztatására és az árak kiszámítására. Iparosok és kereskedők, de különösen a háztartás szükségleteinek tekintetbevételénél szerk. Roller Mátás. Kiadó Kókai Lajos. Ara 25. kr. A gyakorlati életnek teljesen megfelelő kézikönyv.

TÁRCA.

Az atheneiek nevelése.

A gyermek születésekor Athenben szokás volt, az öröm kifejezésére, a ház ajtajára olajfaágot tüzni, azon megkülönböztetéssel, hogy ha gyermek jött a világra, az apa heted napra meghívta az összes rokonságot, hogy annak valamennyi tagja jelen legyen az ujdonszülöttnek a családba való fölvetelénél. Az ezzel járó szertartás léuyegében a következő volt, mindenekelőtt azoknak megtisztulásáról gondoskodtak, akik a szülési cselekménynél részt vettek. Erre magának az ujdonszülöttnek a megtisztulását eszközölték, mely főleg abban állt, hogy szentelt vízzel meglocsolták s háromszor körüljárták vele a ház oltárát, hogy ily módon a család isteneinek bemutatassák; végre pedig a kisednek leendő nevéről kellet gondoskodni. E tekintetben az unokát rendszerint öreg atyjáról nevezték el, valamint

átalában a gyermek elnevezésénél a család őseinek nevei szolgáltak mérvadóul. De megtörténhetett, hogy a családban előforduló nevekből kifogytak, ekkor aztán olyan személyekről vagy nemzetekről nevezték el a gyermeket, a kik vagy a melyek iránt a kisdédnek atyja különös tisztelettel vagy kegyelettel viseltetett. Ehhez hasonló volt az eljárás a leánygyermek elnevezésénél, azon különbséggel, hogy ezek a fineveknek megfelelő nőneveket kaptak.

Különös, hogy mivel vendégelték meg az alig világra került csemegét! Akarva nem akarva, egy kis csemegefélét kellett bevennie a gyöngéd vendégnek, mely nem volt egyéb, mint tintahal- és habarcból, ugy a hogy összekotyvaszott ételnemű étek. A fönmaradt hagyományokból nem lehet nyomára jönni, vajjon épen ezen célra használt állatok nem bírtak-e valami titokszerű, vallásos jelentéssel. A kutatások, melyeket e tárgyban tettek, eddigelé utbaigazító eredményre nem vezettek s így valószínűséggel föllehet venni, hogy azért használták a két állat husát, mert belőle könnyen emészthető pépet készíthetni, oly anyyira könnyűt, hogy az még a hét napos szülött gyomrának sem árt meg. Különben maga ezen szertartás, mint szokás szerint a többi is, közös étkezéssel végződött!

Az apa fiát azután az u. n. Apaturiák ünnepén, mely e célra szánt népnép volt, a leendő polgárok névsorába jegyeztette, ez alkalommal esküjével is erősítvén, hogy gyermeke szahad polgárnőtől származott. Az ünnepély különben birkaáldozattal volt összekötve.

Be lévén ily módon iktatva az ujdonszülött a jövendő polgárok lajstromába, annak további neveltetése az apának egészen szabad tetszésére volt bízva. Az 5-ik vagy 7-ik évi életkorral az olvasás meg az írás kezdődött; utóbbira nézve Athenben rendes szaktanítók voltak alkalmazva, akik papirpalkán (papyrus) tanították a gyermekeket írni. A papirpalkák alá rendszerint vonalozott lapok voltak illesztve, hogy a gyermekek egyenesen tanuljanak írni. A tanításnak ezen legegységesebb részét a zenében való oktatás követte. A zene alatt nem csak a zenét kell itt értenünk, hanem mindazon szellemi foglalkozásokat, melyek a múzsák védnöksége alá tartoznak ugy, hogy még a gyermekmesék is ide értendők. Ha a növendékek a zenei oktatásban már némi haladást tettek, nyomban utána a lantos költöket adták kezükbe. Ezekből a lant (lyra) kísérete mellett költeményeket énekeltek, valamint közülök azokat, melyek a letűnt idők nagy férfainak dicső tetteit magasztalták, könyv nélkül tanulták, nem különben a tanköltők (dogmatikusok) irataiból emlékeltek azon szakaszokat, melyek erkölcsöt, jogot és igazságot tárgyaltak. Az iskolákat, melyeket didaskaleiáknak neveztek, az állam tartotta fön, valamint a tantárgyakat meg az iskolai fegyelmet is, az állami hatóság határozta meg. Fel-tűnő, hogy az iskolatermeket napkelte előtt nem volt szabad megnyitni, s viszont napnyugta előtt bezárni. A kijelölt idő előtt a tanterem felé közeledni vagy tán abba be is tolakodni, a halál büntetése alatt volt meg-tiltva.

Miután a szorosán vett iskolai nevelés ily módon befejeztetett, az ifjak a sophistákhoz álltak be növendékeknek. A sophistáknál az exakt (természct-számtani) tudományokat és a szépirodalmat hallgatták a szerint, a mint azt állásuk, jövendő pályájuk vagy a szülők kívánsága hozta magával. Az oktatás körül korlátlan tanszabadság uralkodott. A tanítóknak is teljes szabadságában állt tanítani, amit nekik tetszett; óvakodniok az államvallás ellen intézett támadásoktól kellett csupán, mert valahányszor ezt bántották, mindannyiszor mint ifjuságrontók vádoltattak be a hatóságnál s mint ilyenek rendszeren halállal bűnhődtek. Más egyébkint az idegen tanítók, különösen a kik valamely új tanokkal léptek föl a tudomány vagy művészet terén, Athenben szívesen látott vendégek voltak.

Az értelmi nevelés befejeztével kezdődött a testi, jobban mondva a katonai nevelés.

A katonai pálya Spártában úgy mint Athénben és a többi görög városokban a legelső köztartozott. A háboru idején minden fegyverfogható férfi tudós úgy mint művész vagy földmives katonáskodni tartozott és katonáskodott is örömet, mert egyik más pályán sem nyílt alkalma annyi babért arathatni, mint épen a katonain. Hogy mily dicső pályának tartaték, kitünik azon csekélynek látszó tényből is, hogy Aeschylus a nagy drámaköltők egyike sir-főiratát még életében készíttvén el, azal csak annyit jelzett, hogy a marathóni ütközetben ő is részt vett. A katonai pálya előkészítőjéül tekinthetők nagyrészt az ifjak gymnastikai gyakorlataik is, nagyrészt ugyan de nem kizárólag, céljuk levén a testnek egyenletes, harmonikus fejlesztése, melyet a lelki tehetségnek kellő fejlődésére nézve *conditio sine qua non*-nak tartottak. *Sana meus in sano corpore* mondák utóbb a rómaiak.

E kettős cél, t. i. a katonainak és az egyenletes szépnek elérésére, a gymnásiumok szolgáltak színhelyül. Athenben 3 gymnásium létezett u. m. a Lykeion, a Kynosarges és az Akadémia. A gymnásiumok hosszukás négyszög épületek voltak, a testgyakorlatoknak szánt megfelelő termékkel, körülvéve egyszerű vagy kettős oszlopcsarnokzattal. Ennek célja az volt, hogy a benn összegyűlteket a napnak hősege meg az eső ellen megvédje. Az épület különben nagy négyszög téren állt, amely szintén oszlopokkal volt körülvéve, belül pedig, vagyis az udvaron, párhuzamosan haladó fasorokkal beültetve. A gymnastikai gyakorlatoknak négy főneme volt, u. m.: a birkózás, a futás, a tornázás és a lapdázás. A tulajdonképi katonai gyakorlatokat a fegyverforgatáson kívül, főleg a dardahajítás képezte. Ez utóbbi rendszeren 5 láb hosszúságu volt s ezzel oly ügyesen tudtak bánni, hogy az, a kit célba vettek vele, hacsak pajzsával jókor föl nem fogta, menthetetlenül halál fia lón.

A testgyakorlatok a betöltött 18-ik évi életkorig tartottak. Ekkor az ifjak érettkorúaknak (epheboknak nyilvánítottak s miután letették a szokásos törvényes esküt, a rendes polgárok sorába vették fel őket. Ezen ünnepélyes alkalommal először jelentek meg teljes fegyveröltözetben s mint ilyenek Agraule istenasszony templomában mutatták be magukat nyilvánosan, egyszersmind áldozatul hozván magukkal valamely ép, tiszta állatot. Ezután valamennyien fegyvereiket szentelték be s kezüket az áldozandó állat husára téve, illetén esküt mondtak: „Esküszöm, hogy fegyvereimre szégyent soha sem hozok, hogy szomszéd társamat bárki legyen is az, a harcban soha el nem hagyom; elhatározott szándékom, hazámért és az istenekért teljes erőmből küzdeni és pedig úgy az egész serreggel együtt, mint külön magamban is; szilárd akaratom, hazám nagyságát tőlem telhető módon növelni és előmozdítani. Fogadom egyszersmind, hogy hazám istenei és szent helyei iránt tiszteletem szünni soha sem fog s e szent esküm tanuiul föl hívom Agraule, Eryalios, Ares, Zeusz, Thallo, Auxo és Hegemonia isteneket.

Ezen ifjak azután két évig mint hazaoltalmazók alkalmaztattak benn az országban, amikor aztán 20 éves korukban, a többi harc képes seregbe soroztattak

Garami Rikárd.

EGYLETI ÉLET.

1. *Ertesítés, a „Brassóvidéki néptanítóegylet“ 1874. évi január 22-én tartott közgyűléséről.* Jelen volt a közgyűlésen 33 rendes, 3 pártoló és 2 vendég tag.

1. Elnök megnyitó beszédében kiemeli a tanítói lelkesültséget, a testületi érdeklődést, a népoktatásügy fokozatos fejlesztését, a tökéletesbülés fontos céljait. — Hangsúlyozza az egész éven tapasztalt kölcsönös jóindulatot és tisztársai szeretetét, mi nagy mértékben megkönnyítette munkálkodásunk sikerét. Átalános rövid vonásokban beszámol az egy évi működésről — és „szerencse fel!“ kívánatát kifejezve — a gyűlést megnyitottnak nyilvánítja. A megnyitó beszéd köztetszéssel fogadtatott

2. A mult ülés jegyzőkönyve felolvastatván: hitelesítettett.

3. A tanügyi bizottság működéséről a gyűlésnek a következőkben ad számot.

a) *Scián.* A bizottság *Madzsar János* műveit fontos érvekkel támogatja s mint jeles és helyes módszertani műveket melegen ajánlja: a közgyűlés nevezett szerző elveit s tanmódszerét elfogadja és e műveket használatba venni óhajtja, de a tananyag terjedelmét a helyi körülményeknél fogva — kénytelen szűkebb határok közé szorítani.

b) *Földrajz.* A bizottság e tekintetben részletesen elősorolta a tananyag terjedelmét, s megállapította a tanfokozatot. Egyszersmind a „*Világ és földismeret*“ című sárospataki művet ajánlja; a közgyűlés ezen munkálatot elfogadja, s népiskoláinkban annak keresztülvitelét lehetőnek nyilvánítja

c) *Természetrész.* E tárgyra vonatkozó munkálat osztályonként feltünteti a tananyag terjedelmét és a kezelési módszert. A bizottság *Geisler* terményrajzi ábráit ajánlja: a közgyűlés e munkálatot magáévé teszi és az ábráknak az iskolaszékek utján való megrendelését a tanfelügyelőségnek kéri meg.

d) *Természettan.* A bizottság e tárgyat illetőleg egy szűkebb és egy bővebb tanfokozatot állított fel, mindkettőnél hangsúlyozva a főelveket s a kivétel módszerét. Ajánlatba hozottak *Mauricz* és *Krüger* művei; a közgyűlés e munkálatot egész terjedelmében elfogadja, ugyszinte az ajánlatokat is.

e) *Nyelvtan, történelem* A bizottság ezen munkálatai elvben elfogadtatnak ugyan; de a gyűlés még egyszer behatóbb tárgyalás alá veszi, s az önkényt ajánlkozó bizottsági tag ígért munkálatát is jövőre bevárja.

f) *Ének.* A bizottság e tárgyban *Bartalus* és *Egner* művei között indokolt összehasonlítást tesz, s utóbbit, mint helyes módszertani művet melegen ajánlja, — a tárgyhöz több tag hozzá szólván: a közgyűlés által *Egner* Adolf műve elfogadtatott — s annak megrendelése elhatározottat.

4. *Szemerjay Károly* a tanügyi bizottságnak jegyzőkönyvileg elismerést szavazni óhajt, s ezzel együtt tagjainak egyenkint 1 frt 50 kr. napidíjt hoz ajánlatba: az óhaj és ajánlat a gyűlés által elfogadtatván, a tanügyi bizottságnak tanúsított munkásságáért ezennel elismerés nyilvánítottatik: pénztárnok pedig az elfogadott ajánlat teljesítésére felhivatik.

5. *Csia István* egyleti elnök kijelenti, hogy miután a 3 év letelt, úgy a maga mint tisztársai nevében lemond: a gyűlés tudomásul veszi a lemondást, azonban felszólítja az egylet tisztviselőit, hogy addig maradjanak meg állásukban, míg a tisztújítás meg nem ejtetik.

6. Elnök kérdést intéz a közgyűléshez, hogy az egyleti pénztárnok számadásait meghallgatja, átvizsgálja-e? a közgyűlés a számadások megvizsgálására kiküldi *Fazekas János*, *Czugh László* és *Józsa Mihály* tagtársakat.

7. Elnök bejelenti, hogy az évi működés főbb pontjait alapszabályaink 25. §-a értelmében az iskolatanács gyűléséhez betérjeszti: tudomásul vétetik.

8. *Veres Károly* vitatárgyul kéri kitűzni eme tételt: „Lehetséges-e 6 osztályt alkotni, hol a gyermekeknél a kellő képesség általában véve hiányzik.“? E tétel indokolt véleményes jelentéstétel végett a tanügyi bizottsághoz tétetik át.

9. *Józsa Mihály* egy lecketervet ad be felolvasás s véleményadás végett; a közgyűlés annak tárgyalását jövőre halasztja.

10. *Fejér Gyula* a 8 hóval ezelőtt beküldött régebbi 6 gyűlés mozzanatainak ki nyomtatását egyleti hivatalos uton kérelmezni véli: a közgyűlés a régebbi 6 gyűlés közlését az illető szerkesztőségnek nem szorgalmazza, hanem nevezett beküldőt a további szorgalmazás vagy újból beküldés kötelme alól ezennel egészen felmenti.

11. *Bartha Károly* figyelmezteti a gyűlést, hogy egy újabb átirat szerint a tanidő alatt új állomásra pályázni meg nem engedtetik: e tekintetben a közgyűlés határozatilag kimondja, hogy ama szándék meggatlása végett az elnökség indokolt kérelmet terjeszzen a tanfelügyelőséghez.

12. *Fejér Gyula* meleg szavakaaan károlja fel *Péterfy Sándornak* azon felhívását, mely a „Népnevelők Lapja“ ez évi 1. számában „*Kiáltó szó*“ címen jelent meg. Hangsúlyozza ezen ügy sokoldalú nagy fontosságát a tanítók tehetséges gyermekeinek

taníthatása céljából: a közgyűlés az ügyet magáévé teszi s annak idején tetteg is járul hozzá, de megjegyzi, hogy a tanítási segély ne csak egyetemi tanulmányra célozzon hanem általában véve minél több tanulmányi pályán és minél több tehetséges ifju segélyeztessék azon szervezendő országos tanítói pénz alapjából.

13) *Csia István* indítványozza, hogy az egyetileg elfogadott tananyag, tanfokozat miként értékesítése s annak ellenőrzése céljából neveztessek ki egy három tagú bizottság; a közgyűlés az indítványt elfogadja, de a bizottság megválasztását későbbre halasztja.

14) *Fejér Gyula* ajánlatba hozza, miszerint nagyon szükséges, hogy tanítói nyugdíj ügyünk országgyűlésen való tárgyalása előtt a vidékünkbeli képviselőket ügyünk támogatására egyelőre felkérjük. A közgyűlés határozatilag kimondja, hogy a népert oly tmelesen érző és példásan cselekvő *Orbán Balázs* ur kéressék fel az egylet nevében nyugdíjügyünk felkarolása és támogatása végett.

15. Elnök elrendeli a tisztujítás megejtését. Egy tagtárs az idő rövidségét kiemelve felkiáltás útján véli keresztülvihetőnek a választást: azonban a közgyűlés kimondja, hogy a választást az alapszabályok értelmében titkos szavazás útján hajtja végre.

16. Elnök tehát a tisztujítást, minthogy az idő már nagyon előre haladt a jövő gyűlésig elhalasztani véli és a gyűlést befejezettnek nyilvánítja. *)

Hosszufalu, február 12. 1875.

Közli:
Fejér Gyula,
egyleti I-ső jegyző.

II. *Székes-Fehérvár*, 1875. febr. végén. A megyei tantestület mult évi szeptember 28-án tartott közgyűlésén, a többi közt *Bója Gergely*, budapesti tanfelügyelőt, ügyünk ez őszinte barátját tiszteletbeli taggá választotta meg, mely megtiszteltetésre irt választást van szerencsém ezennel bemutatni. Megérdemli, hogy széles körben ismerjék azt.

„A fehérmegyei igen tisztelt tantestület mult évi szeptember hó 28-án tartott gyűlése alkalmával alulírottat tiszteletbeli tagjává megválasztani, s erről engemet mult évi dec. 10-én az okirat megküldésével értesíteni sziveskedett.

Ezen nagybecsű megtiszteltetésért hálás köszönetem nyilvánítása mellett bátor vagyok kijeleíteni, hogy mint a fenntisztelt testület tagja, törekedni fogok e nemes bizalmat s kitüntetést a lehet őségig megérdemelni. Egyszersmind legyen szabad ez alkalommal nyilvánítanom, hogy a népnevelés szent ügyéért minden kitelhető erőmmel küzdeni volt- és lesz éltemnek egyik legszebb feladata.

A néptanítóknak, mint a haza leghasznosabb, s kiváló tiszteletre méltó munkásainak, érdekeiért szóval, tettel küzdeni, anyagi jobblétöket eszközölni, erkölcsi és szellemi javokat előmozdítani, tekint élyöket nevelni és őket magasztos hivatásukhoz méltó állásra emelni, volt és lesz lelkennek legforróbb imája, szivemnek legédesebb vágya.

Tettem és teszem azt azo n benső meggyőződésből, miszerint szeretett magyar hazánk nagy, dicső, boldog és igazán szabad csak akkor lesz és lehet, ha a népnevelés ugye a kunyhótól a palotáig, mint a közboldogság egyik főtényezőjé apoltatik, s a közművelődés áldásában a nép minden rétege részesítettik, ha az iskola iránti meleg részvét a nemzet minden fiát és leányát áldozatra lelkesíti, ha a szellemi sötétséget mindenütt a tudomány éltető fénye váltja fel.

De hogy ez megtörténjék, hogy a népnevelés az egész hazában Kárpátoktól Adriáig boldogságot árasztthasson; megkívántatik, sőt elkerülhetlenül szükséges, hogy azok, kik ezen áldásos nagy munka kivételére hivatvák, kik nélkül a népnevelés szent ügye diadalt nem arathat — a haza szerény munkásai a néptanítók méltó részvétben és éltető elismerésben részesüljenek és a nyomasztó súlyos anyagi gondok ostromától ment állásra emeltessenek.

Ily meggyőződés, ily óhaj vezérelte eddig is és fogja a sirig vezérelni törekvéseimet — és az lesz éltetem legboldogabb napja, midőn a népnevelés diadalzástjait házszerte lengeni látom.

Ily őszinte érzülettel áthatva üdvözlöm a fehérmegyei tanítótestületet és midőn ismételve szivből köszönöm a megtisztelő figyelmet: kérem legyen szabad nekem, mint a tanügy igénytelen veterán munkásának, ki éltetem nagy részét az iskola falai közt töltöttem — ki a tanítói pályá töviseit és örömeit hosszas gyakorlat és saját tapasztalat után ismerem — azon bi zalmas kérelmet intézni a fenntisztelt testület minden tagjához, hogy magasztos hivatásuk tudatától vezéreltetve a kötelesség hű teljesítésében semmi akadály miatt el ne csüggedjenek.

Az itt-ott mutatkozó hálátlanság, a hideg közöny és bármily elszomorító tények a tanító szivét fájdalmasan érintik ugyan, de ügybuzgalmát soha el nem lassasztják.

*) Ily szép működés. ennyi munka végzése valóban dicséretére szolgál az egyletnek. Kivánjuk, hogy minél többen kövessék a jó példát!

Mert a hivatását szerető s annak élő tanító küzdelmeinek legszebb jutalmát az öntudat helyeslésében, s tanítványainak előhaladásában találja fel. Voltak és vannak minden körben emelkedett szellemű, lelkes tanügybarátok, kik a népnevelést nagy fontosságánál fogva országos ügynek tekintik, azt melegen pártolják és annak előmozdítását hazafiúi kötelességnek tartják.

Tagadhatatlan tény, hogy a népnevelés hazánkban néhány év óta örvendetes haladást tett és bizton remélhető, hogy a népnevelés felvirultával a néptanítók erkölcsi és anyagi állása is kellő mérvben javulni fog. Ezen erős hit vezéreljen bennünket a szent küzdelemben! s az óhajtott győzelem el nem maradhat. Hazafias üdvözléssel — Budapesten, 1875. február 13. — *Bója Gergely* m. k. budapesti tanfelügyelő, mint a fehérmezei tanítótestület tiszteletbeli tagja.

—y.

V E G Y E S E K.

— *Felhívás a „Népn. pesti Egyletének“ tagjaihoz.* Sok felől halljuk a panaszt, hogy dalárdáink közönyösek és nem tudják annak érdekelttségét föntartani. Ha egy kevésbé tulzott is ezen állítás, azt el kell ismernünk hogy dalárdáink nem kitartók. Ez a dolog természetében rejlik. Tekintsük szervezetüket. A dalárok csak legcsekélyebb száma művelt, tanult énekes. A fiatalság sokkal fölületesebb és könnyelműbb, semhogy szigorú tanulásra szánja magát; a mellett állásuk és foglalatosságuk oly bizonytalan és változó, hogy minden dalárda új meg új tagok felvételére van utalva, hogy pedig a gyakori változás milyen rossz befolyással van az egyletekre, talán mondanom sem kell. Ily körülmények közt elég világos, hogy dalárdáink nem haladhatnak, nem szaporodhatnak, s utóljára bekövetkezik a feloszlás. De az is igaz, hogy a mit nem ismerünk, azt nem is lehet megkedvelni s nálunk hiányzik még erre az átértett műszeretet. Dalárügyünk ily mostoha állapotban lévén a „Népn. pesti Egyletének“ f. hó 4-én tartott IV. [művészeti] szakosztályi ülésében egy tagtárs azon indítványt tette, karoljuk fel minél melegebben mi népnevelők és alakítsunk, ha lehetséges egyeletünk tagjaiból, dalárdát. Mutassuk meg, hogy tudunk a művészetért, a szépért fellelkesülni, sikert felmutatni és áldozatot hozni. Ezen indítványt a szakosztály közhelyesléssel fogadván, — hogy mennyire talál viszhangra, majd kitűnik f. hó 18-án d. u. 5-kor tartandó IV. [művészeti] szakosztályi gyűlésen, melyre azokat, kik ezen eszmét pártolják, ugyszintén a szakosztály minden egyes tagját van szerencsém tisztelettel meghíni. Az ülés tárgyai lesznek: 1. Az ének tanításának célja, jogosultsága terjedelme és módja az iskolában. Előadó: *Kiss Béla*. 2. A tornázásról a fővárosban, különös tekintettel a szertornázásra. Előadó: *Sretvizer Lajos*.

— *A fővárosi tanítókhöz.* A „budapesti tanítók segélyegylete“ áldásos közreműködésének eredményét számos fővárosi tanító érezte már. E jótékony-egylet célja nélkülözhetlensége annál inkább bebizonyul, léte annál szükségesebbé lesz, minél tovább késik a fővárosi tantestület fizetésének rég kilátásba helyezett szervezése. Mind a mellett, hogy a tagok száma napról napra szaporodik, sok fővárosi tanító nem tagja még e nagy hiányt pótló egyesületnek.

Ugyanazért tisztelettel kérjük kartársainkat: mutassák meg, hogy körülményeikhez képest szívesen segítenek azokon, kik a segélyt szükséglik, s hogy tudnak, akarnak gondoskodni önmaguk- s családjukról is: lépjenek tehát a segélyegyletbe — iskolai jellegre való tekintet nélkül — mindazok, kik eddigelé bármi okból nem voltak tagjai annak.

A beiratkozás 1 frt 30 kr. negyedévi törzsbetét lefizetése mellett akár az egyleti pénztárnok, *Barczen János* urnal [Józsefváros, stáció-utca 55. sz. a.] akár pedig aluli irott titkár lakásán [muzeum-utca 2. sz. a.] személyesen, megbízott által, vagy írásbelileg, bármikor eszközölhető.

Ezuttal ismételve kérjük azon tagokat is, kik törzsbeteteikkel, vagy kölcsöneik részleteinek lefizetésével hátralékban vannak, igyekezzenek azt minden hó első és második csütörtökén a „Népn. pesti Egylet“ helyiségében a segélyegyleti pénztárnok és titkár által tartandó hivatalos órák alatt annál bizonyosabban lefizetni, mivel ennek elmulasztása esetén az alapszabályok 40. illetve 46. §§-ai fognak ellenökben alkalmaztatni.

A belépni kívánók kedvéért megjegyezzük még, hogy kölcsönök két jótálló mellett, [kik nem egyleti tagok s nem tanítók is lehetnek] 20 havi törlesztésre adatkak az alapszabályok 2. §-ának a) és b) pontja értelmében azoknak, kik folyamodványaik benyújtása előtt legalább három hónappal rendes tagjai voltak már a segélyegyletnek.

— *A tanítók fiainak ösztöndíjának alapjára,* lapunk indítványa értelmében, több helyen megkezdettek a gyűjtések. A „*Brassó vidéki néptanító egylet*“ szintén ez értelemben határozott. A fővárosi VI. kert polgári fiúiskola tanári kara az e célra kebelében eddig összegyűlt két frtot már az első hazai takarékpénztárba el is helyezte. Nem nagy az összeg igaz, de krajcárból lesz a forint, sok kicsiny sokra megy. Csak kitartás kell!

Lakits Vendel, titkár.

merterés
kel is
meg e
minél
hanem
aman
zött
ják e

keres
tanon
iskola
egylet
tattal
hogy
mélő
szert
kat)
iskola
korm
éves i
ipar
össze
ha t
tandó

hazán
nevel
is ide
már
legm
ságn
kola
keze
melle
kodn
másf
krati

nagy
lönfé
pl. a
szava
kinte
alak
nagy

ván
is ná
jék.
lason
szava
laszt
zül l
társ
tehá
leán
nitós
sége
teler
képv

Hely
se k
már
Hát

— *Zichy Anlál* urnak a „*tanítókról*“ irt s lapunk utóbbi számaiban ismertett cikksorozata külön füzetben is megjelent. A napilapok majd mindegyike elismeréssel nyilatkozik e kétségen kívül őszinte jóakaratról tanuskodó s gyakorlati értékkel is bíró munkálatról. Csupán a nyugdíj-törvény-javaslatra vonatkozó részét támadta meg egy tekintélyes lap — fölreértésből; mert Z. A. ur is akar s pedig mielőbb, sőt minél jobb nyugdíj-törvényt alkotni a tanítók számára, csak hogy nem Molnár Aladár; hanem a volt magyar orsz. közoktatási tanács. illetőleg saját javaslata szerint, mely amannál nagyobb ked vezményt nyújthatna a tanítóknak; de a jelen pénzügyi viszonyok között alig válhatnék egyhamar törvénynyé. — A tanítók ezrei pedig epedve várják ezt.

— *Ideiglenes ipar iskolák.* Addig is, míg az iskolalátogatási kényszer általános keresztülvitele iránt a szükséges intézkedések megtétehetnének, s az iparos tanoncok és gyármunkások kötelezett iskoláztatásának ellenőrzése szempontjából a keresztes iskolaszékek és előljáróságok, a budapesti iskolatanács és az országos magyar ipar-egylet hozzájárulásának és közreműködésének fenntartása mellett külön utasítással látattak el, melyben utasítatnak az iskolaszékek, hogy szigorúan őrködjenek a fölött, hogy a területükön lévő iparosok és üzlettulajdonosok tanoncaikat vagy az esti ismétlő- vagy az ipartanodába rendszeren járassák, tankönyvekkel, író- s egyéb iskolaszertekkel ellássák, a gyárosok pedig 12 éven alul alkalmazott munkásaikat (tanoncaikat) vagy rendszer népiskolába járassák, vagy az ipartörvény értelmében számukra gyáriskolákat alapítsanak, mely iskolalátogatási felügyelet szempontjából az iskolaszékeknek a kormány általi tudomásvétel végett pedig az iskola tanácsnak bejelentendő, a 12—15 éves ifju munkások, ha amindennapi iskola tárgyait elsajátították, szintén esti ismétlő v. ipar vagy gyári iskolába, sikeres ellenőrködés végett, az iparos tanoncok, gyármunkások összeírtnak, s ellenőrzési lapokkal látatnak el. A gyár- vagy ipartelep tulajdonosok, ha tanítványaik az iskoláktól elvonják, 20—200 frtig, terjedő bírsággal sújtandók. Rég kellett volna!

— *Néhány adat Olaszország népnevelési ügyeiről.* Olaszországban tartózkodó hazánk fia Láng Lajos több érdekes adatot közöl az „Ellenőr“-ben az olaszországi népnevelésről. 1861-ben az első népszámlálás alkalmával (az öt éven alul lévő gyermekeket is ideértve) 21,777,334 lakos közül csak 4.777,633 tudott írni és olvasni; 1871-ben már 6 százalékkal kedvezőbb volt az arány. Az egyes tartományok közt Piemont volt legműveltebb (50 százalék), legszomorubb az egyházi államok műveltsége, hol a lakoságnak 10 százaléka tudott írni. A népiskolák száma 34.213 nyilvános s 9167 magániskola azaz 626 lélekre egy-egy, Piemontban 355 lakosra jut egy-egy iskola, az egyház keze alatt állott államban egyházi 1304 lélekre. Nagy könyvtárak — különösen az egyetemek mellett szép számmal állanak, de a népkönyvtárakról csak 1871 óta kezdenek gondoskodni. A közoktatásügyi budget 23.172.516 lirát tesz ki, de ebből a népnevelésre csak másfél millió lira jut, a többit elnyelik a felsőbb iskolák s nagyobb részben a bürokratia.

— *Porosz nevelés.* Egy képes abc-és könyv jelent meg legközelebb Berlinben, nagy nyolcadrétben melyben minden betűnek egy lap van szánva, és a betű után különféle katonai, tábori eszközök rajza, vagy azoknak csupán megnevezése következik. Így pl. a magyar betűkre alkalmazva a B betű „bomba“ a G „gránát“ az F „fegyver“ szavakban volna ismertetve. Megérjük legközelebb hogy még radikálisabb hatás tekintetéből a szopós gyermekek tejesívegcseit gyutús puská, revolver és mitrailleuse alakjára fogják öntetni. Különben a lecke nekünk is szól, mint a hol a katonajátékok nagyban divatoznak.

— **Rövid hírek.** *Toldy Ferenc* Kiszfaludy Sándor összes leveleit szándékozáván kiadni, felszólít mindenkit, hogy bármely tárgyban irt, bármily rövid levél volna is nála nevezett jeles költőnkétől, azt neki e hó végeig használatra beküldeni sziveskedjék. A kézirat visszaküldéséről ő annak idejében köszönettel gond oszkodni fog. — *Tégláson* [Bihar] a városi hatóság iskolai adó cím alatt minden adóforint után 4 krajcárt szavazott meg. — *A képviselőház elnökévé* Ghyczy Kálmánt 313 szavazat közül 297-tel választották meg. — *Budapest*en himlő uralkodik, 5—600 embert támadott meg, kik közül hetenkint 20—25 elvész. — *A „King Pao“* című khinai ujságnak 20,000 munkatársa van, az idén kezdette meg 385-dik évfolyamát, minden évfolyam 300 kötetből áll, tehát eddig 112,500 kötet jelent meg. *Wittgenstein* Armin herceg az elvillei tanító leányát vette nőül s csak hogy a leányt teljesen kiismerhesse egy egész évig tanítóskodott a nevezett helyen. — *A római pápa legújabb körlevele,* melyben ő szentsége a többi között az egyházpolitikai törvényeket nemcsak roszaknak, hanem érvényteleneknek is mondja, nagy forrongást idézett elő a poroszok között. Legközelebb 10 képviselő tiltakozott ellene a hírlapok útján.

— **Szerkesztői üzenetek.** 175. Az „*Ung. Schulbote*“ szerkesztőségének. Helyben. Kapja-e lapunkat rendszeren? — ha igen, akkor mi is kérünk. Eddig egyet se kaptunk. — 176. *A Nevelési Szakközlöny*“ szerk. Helyben. Intézkedtünk. Kapja-e már? — 177. *A „Tanügyi Füzetek*“ szerk. Pécsent. A 3. szám nem érkezett hozzánk. Hát lapunk jár-e rendszeren?

Aláírási felhívás

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADEMIA

KÖNYVKIADÓ VÁLLALATÁRA.

E vállalat keretében oly eredeti és fordított munkák fognak kiadatni, a melyeknek megváltásában irodalmunk legszembevetőbb hiányainak betöltése és a művelt közönség szükegeinek kielégítése lesznek a fő szempontok.

A vállalat **három különálló sorozatból** álland, melyek: I. **A történelem.** II. **Az irodalom.** III. **A jog- és államtudomány** egész körét fogják felkarolni.

Egyelőre a következő munkák állanak az Akademia könyvkiadó bizottságának rendelkezésére:

Hunfalvy Páltól „Magyarország Ethnographiája.“

Keleti Károlytól „Magyarország népességi, gazdasági és műveltségi állapotának leírása.“

Curtius: Görögország története.

Macaulay: Anglia története II. Jakab trónraléptétől.

Carlyle: A francia forradalom története.

Lewes: A bölcsészet története Thalesstől Comte-ig.

Nisard: Erasmus rotterdamus, Mórus Tamás és Melanchton életrajzai.

Goethe lyrai költeményei, fordította s bevezette és jegyzetekkel ellátta Szász Károly.

Maine Summer Henrik A jog őskora.

Bluntschli: Az általános államjog és politika története.

Todd: Az angol parlamenti kormányrendszer fejlődése és állása.

Gneist: A jogállam.

A könyvkiadó vállalat első sorozatából **nyolcvan iv**, a második sorozatából **hatvan iv** a harmadikból szintén **hatvan iv**, fog, 20—30 ivre terjedő kötetekben, évenként megjelenni.

Az első sorozat egy évfolyamának ára **négy**, a másodiké és harmadiké **három-három** forintban állapítottatott meg; *mely oly olcsó ár, hogy tömeges pártolás sem fedezhetné a kiállítás költségeit.*

A jelen vállalatba felveendő munkák nem bocsáttatnak könyvárusi forgalomba.

Az aláírás egy sorozatra is elfogadtatik, **de három évfolyamra kötelező.**

A megrendelések határnapja március 15-ke.

A m. tud. Akademia ezen áldozatkészségét siessünk minél nagyobb mérvben pártolásban részesíteni, már azért is, hogy egyrészt nemzeti irodalmunknak ily nemes irányábani fejlesztését mozdítsuk elő, másrészt pedig azért, hogy minden jó és nemes törekvések irányában mutathassuk meg fogékonyságunkat.

Előfizetéseket vagy megrendeléseket elfogad

Tettey Nándor és társa,

könyvkereskedése. Budapesten a vastuskóhoz.

Nyomatott a „Hunyadi Mátyás“ irodalmi és könyvnyomdai intézetben.